

Dokument nr. 8:94

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Bjørn Jacobsen og Audun Bjørlo Lysbakken om tiltak for en mer aktiv norsk EØS-politikk

Forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Bjørn Jacobsen og Audun Bjørlo Lysbakken om tiltak for en mer aktiv norsk EØS-politikk

Til Stortinget

BAKGRUNN

EØS-avtalen knytter Norge tett til EUs indre marked, samtidig som Norge ikke deltar i den avsluttede beslutningsprosessen om regelverket for dette markedet. Med tanke på hvor mange EØS-regler som hvert år blir vedtatt av Stortinget, burde EØS-avtalen og Norges arbeid i EØS vært gjenstand for løpende debatt og vurdering. Dessverre har Norges ti år som EØS-medlem vært preget av en passiv holdning til nye EØS-bestemmelser, av manglende åpenhet og lite offentlig debatt rundt avtalen.

Alt tyder i dag på at Norges forhold til EU en god stund framover vil være regulert av bestemmelsene i EØS-avtalen. En ny EU-søknad fra Norges side synes lite aktuell, samtidig som det er et klart flertall på Stortinget for å beholde EØS-avtalen. Uavhengig av synet på norsk EU-medlemskap og EØS-avtalen, burde det herske politisk konsensus om å utnytte best mulig den adgangen Norge har til å påvirke EØS-regelverket.

Prosessen fram til en EU-rettsakt

Prosessen fram til en EU-rettsakt havner i EØS-avtalen kan deles i tre faser:

- Fase 1: Mens EU-kommisjonen arbeider med utkast til rettsakt.
- Fase 2: Etter at EU-kommisjonen har lagt fram sitt forslag til politisk behandling i EU-parlamentet og Ministerrådet

- Fase 3: Etter at rettsakten er vedtatt i EU-parlamentet og til slutt i Ministerrådet.

EØS-avtalen forutsetter at Den norske regjering blir informert når EU-kommisjonen starter sitt arbeid med en ny rettsakt. Det er derimot ingen rutiner for at Regjeringen offentliggjør denne informasjonen. Det er i den første fasen at lobbygruppene i Brussel setter inn det meste av sin innsats, naturligvis ikke uten grunn. Det er viktig å påvirke forberedelsene til en ny rettsakt før alle premissene er lagt.

EØS-avtalen gir Norge rett til å være representert i de arbeidsgruppene som EU-kommisjonen bruker til å forberede ny lovgivning for det indre markedet, og dermed for EØS. Men det har ikke vært tradisjon for å opplyse om hva dette arbeidet består i fra norske myndigheters side. Større åpenhet om hvilke prosesser som pågår, og om Norges interesser og posisjoner vil øke våre muligheter for gjennomslag.

Etter at EU-kommisjonen har lagt fram et forslag til rettsakt, starter den politiske behandlingen i EU-parlamentet og Rådet. Denne behandlingen kan ta lang tid, et par år er ikke unormalt. I denne fasen gir ikke EØS-avtalen Norge noen formell plass i EUs egne beslutningsprosesser. Men Regjeringen kan hevde norske interesser gjennom direkte kontakt med EU-kommisjonen og med regjeringen i de enkelte medlemsstater. I denne fasen er det god tid for norske partier og organisasjoner å kontakte sine samarbeidsparter i EU og i det enkelte EU-land - dersom de er orientert om hva det er som forberedes i apparatet til EU-kommisjonen.

Etter at Rådet har vedtatt en rettsakt, kan den ikke endres. Stortingets EØS-utvalg er rent rådgivende - og kan bare si ja eller nei til rettsakten som helhet. Et nei betyr at utvalget råder Regjeringen til å bruke EØS-avtalens reservasjonsrett, altså å hindre at EU-rettsakten skal bli en del av EØS-avtalen. Dette har

ennå ikke skjedd. Men det er bare forordninger som må inkorporeres ordrett i norsk lov. De fleste rettsaktene kommer i form av direktiv som implementeres ved at intensjonene ivaretas av den nye norske lovteksten. Det er viktig at Stortinget involveres i hvordan denne handlefriheten kan utnyttes når det gjelder direktiv som kan ha problematiske eller uønskede virkninger i Norge.

Norske påvirkningsmuligheter innenfor EØS-regimet

Tre vilkår må være oppfylt for at det skal bli mulig å utnytte mulighetene for påvirkning i EØS-systemet:

- Berørte norske interesser må bli klar over at en framtidig EØS-rettsakt er under forberedelse i EU.
- Berørte norske interesser må få vite tidligst mulig hvordan et forslag til rettsakt vurderes av norske faginstanser og myndigheter.
- Berørte norske interesser må få hjelp til å finne ut hvor langt saken er kommet i det uoversiktlige EU-systemet og hvilke instanser den skal gjennom fram til endelig vedtak i Rådet.

Det er bare Regjeringen som kan sørge for at disse tre vilkårene oppfylles. De ulike departementene våre lager i dag såkalte "rammenotater" om aktuelle EU-rettsakter på et tidlig tidspunkt - ofte lenge før rettsaktene er vedtatt i EU. Disse rammenotatene skal "oppdateres kontinuerlig på alle stadier i EØS-prosessen" - heter det i EØS-meldingen fra 2002 (St.meld. nr. 27 (2001-2002)). Innholdet i disse rammenotatene blir ikke gjort kjent verken for Stortinget eller for norske organisasjoner. Dette betyr at verken partier eller interesseorganisasjoner får kjennskap til hvordan norske faginstanser og Regjeringen vurderer forslag til rettsakter på et så tidlig stadium at det kan bli mulig for dem å inngå et samarbeid av praktisk betydning med alliansepartnere innad i EU og i de enkelte EU-land. Ikke minst er det viktig at norske medier får bedre informasjon på et tidlig stadium i EØS-prosessen, slik at forslag til nye EU-regler kan debatteres fritt i norsk offentlighet. Forhåpentligvis kan dette høyne oppmerksomheten og debatten om rettsakter som via EØS kan ende som del av norsk lov. Kanskje kan det også høyne den generelle oppmerksomheten om europeisk debatt generelt og om EUs utvikling spesielt.

Forskning og kunnskapsutvikling

Siden Norge ikke kan delta i den avsluttende beslutningsprosessen når EU-rettsakter vedtas, er det en utfordring for Norge å bidra på andre måter som EUs institusjoner og medlemsland kan dra nytte av. Norge

bidrar allerede med betydelige økonomiske midler gjennom den såkalte EØS-kontingenten, både gjennom EFTA og direkte. Et annet bidrag kunne være mer målrettet satsing på forskning og kunnskapsutvikling knyttet til forestående politiske vedtak. Norge gjør allerede en del for å bidra til kunnskapsgrunnlaget for EUs forvaltning av fiskeressursene og innen energiteknologi, men det kan utvikles videre. Det samme vil være aktuelt på enkelte felter innenfor miljøpolitikken. Det finnes også gode norske miljøer innen samfunnsforskning, og norske myndigheter kunne vært mer offensive når det gjelder å formidle forskningen internasjonalt. På disse feltene burde det være mulig å komme i et konstruktivt "bytteforhold" med EUs organer for å påvirke premisser for beslutninger som vil angå oss direkte.

Deltakelsen i EU-kommisjonens arbeidsgrupper

EØS-avtalen gir Norge adgang til å delta i de arbeidsgruppene som Kommisjonen oppretter for å forberede nye rettsakter og vedtak knyttet til det indre markedet. Flere uavhengige undersøkelser, blant annet fra Statskonsult og FAFO, tyder på at deltakelsen fra Norge ikke styres av noen overordnet strategi, at de norske ekspertene deltar uten klare mandat og at tilbakerapporteringen virker tilfeldig.

Behov for informasjon

EU-systemet er omfattende og komplekst. Norske partier og organisasjoner må få bedre muligheter til å finne ut hva som foregår, til å samle informasjon og til å holde kontakt med samarbeidsparter innad i EU. Det er gjennom slike samarbeidskontakter norske synspunkter kan bli hørt på et tidlig tidspunkt. Skal norske interesser bli hørt mer effektivt enn i dag, må det offentlige sikre det økonomiske og praktiske grunnlaget for det. Det kan skje ved øremerkede bevilgninger til partier og organisasjoner - og ved å legge forholdene til rette rent praktisk. Et felles kontor for norske organisasjoner i Brussel med nødvendig utstyr og kompetanse ville kunne være til god hjelp. Det er særlig de frivillige organisasjonene - som mistet mye politisk innflytelse da EØS-avtalen inntrådte og flyttet viktige beslutninger fra Oslo til Brussel - som må tilgodeses med midler og støtte. Det finnes riktignok en tilskuddsordning til informasjonstiltak om EU og EØS fra organisasjoner og ikke-kommersielle aktører. Ordningen kan også gi støtte til aktiviteter overfor EU-organer og politiske miljøer innenfor EU. Men dette tilskuddet har ikke vært tilstrekkelig for å sikre stor nok bredde og tyngde over den samlede norske innsatsen overfor EU-systemet. Bevilgningen er dessuten redusert i inneværende statsbudsjett.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

- Stortinget ber Regjeringen gjøre departementenes rammenotater offentlig kjent på et så tidlig stadium som mulig når EU-kommisjonen forbereder nye rettsakter, samt å klargjøre de politiske målsettingene med Regjeringens arbeid overfor slike forberedelser.
 - Stortinget ber Regjeringen legge fram for Stortinget forslag til hvordan den norske deltakelsen i arbeidsgrupper under EU-kommisjonen kan organiseres med sikte på å dra større nytte av denne deltakelsen.
 - Stortinget ber Regjeringen legge fram en årlig EØS-melding som kan gi en vurdering av de viktigste endringene i EØS-avtalen siste året, av de viktigste nye rettsaktene som det kan bli aktuelt å innlemme i EØS-avtalen, de viktigste utfordrin-
- gene som Norge står overfor i en EØS-sammenheng og hvordan og i hvilken grad norske interesser er ivaretatt overfor EU og EØS i løpet av det siste året.
 - Stortinget ber Regjeringen etablere et offentlig finansiert kontor i Brussel for norske organisasjoner som trenger praktisk støtte i sitt arbeid overfor EØS og EU.
 - Stortinget ber Regjeringen styrke tilskuddsordningen for informasjons- og kontakttiltak i forhold til EU og EØS for organisasjoner og ikke-kommersielle aktører og utvide tilskuddsordningen til også å omfatte kompetanseutvikling når det gjelder å forholde seg til EU og EØS. En tilsvarende tilskuddsordning bør opprettes for norske kommuner.
 - Stortinget ber Regjeringen komme til Stortinget med en samlet plan for forskning og kunnskapsutvikling knyttet til politiske prosesser innenfor EØS-samarbeidet der norske miljøer har spesiell kompetanse.

24. mai 2005